СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 242. Джерзи Сіти, Н. Дж., вівторок, 16 жовтня, 1934.

VOL. XLII. No. 242. Jersey City, N. J., Tuesday, October 16, 1934. THREE CENTS.

НІМЕЧЧИНА ЗРИВАЄ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ДОГОВІР З АМЕРИКОЮ

ВАШИНГТОН. — Німецький уряд повідомив уряд американський, що Німеччина думає зірвати обовязуючий тепер торговельний договір зі Злученими Державами. Цей договір дає Америці становище найбільше упривилейованої держави.

Рівночасно німецька амбасада сповістила Американців, котрі мають німецькі бонди згідно з пляном Доса, що вони дістануть тільки коло 75 процентів відсотків, що наросли на цих бондах.

Це повідомлення викликало серед урядників і провідних фінансових кол преріжні балачки. Одні урядники готові добачувати в зарядженнях німецького уряду бажання дошкулити Америці, інші бачать у тому тільки бажання Німеччини зробити з Америкою інші договори. Обі групи годяться в тому, що американський уряд не приготований до нових торговельних переговорів з Німеччиною. Фінансові круги висказують сильне невдоволення з того, що американські власники німецьких бондів мають тільки 75%.

БОРОТЬБА ПРОТИ ЗЛОЧИНУ Й ПОЛІТИКА.

ВАШИНГТОН. — Ґенеральний прокуратор Комингз закликав у своїй промові про боротьбу проти злочину, котру він виголосив через радіо, щоб цю боротьбу відділити від політики, себто щоб уряди, покликані до виконування карного закону, були вільні від політичних впливів.

СПРАВА ВИКРАДЕННЯ ПАНІ СТОЛ.

ЛУИСВИЛ (Кентокі). — Не дивлячися на те, що Стол виконав усі умови, поставлені бандитами, котрі викрали його жінку, та зложив в означеному ними місці 50,000 долярів, пані Стол ще не повернено.

Родина сильно занепокоєна її долею, а дехто навіть догадується, що бандити її чомусь убили. Поліція вже почала своє слідство та розшуки.

Один візник великого троку каже, що його трок зударився з одним автомобілем, у котрому він бачив паню Стол із закнебльованими устами, але живу.

Про цю справу довідуються, що пані Стол не була в первісному пляні бандитів та що вона заняла місце батька свого чоловіка.

ПЕРШИЙ ВІСТУН ЗИМИ.

ВАШИНГТОН. — Цілу східню полосу Злучених Держав навістив у неділю передчасний зимовий холод. У Ню Йорку температура обнижилася до 35 ступнів Фаренгайта. Багато фармерів у цій частині краю бояться за невибрані картоплі. Передчасний холод пошкодив теж рибальському промислови.

КАМПАНІЯ МЕЙОРА ПРОТИ „СЛОТМАШІНС".

НЮ ЙОРК. — На приказ мейора Ля Ґвардії затоплено в заливі Лонг Айленд 1,555 машин до гри („слотмашінс"), котрі сконфісковано в місті підчас кампанії міського уряду проти шахрайських машин до видурювання гроша з кишені незаможного населення.

Підіційний уряд має ще в себе 2,500 таких машин, але їх ще не нищить, бо власники позивають за них у суд міський уряд.

ПОВІТРЯНА ПОЧТА ЧЕРЕЗ ТИХИЙ ОКЕАН.

ВАШИНГТОН. — Почтовий уряд відкриє незадовго почтове получення між Каліфорнією й Далеким Сходом. Великі пасажирські літаки будуть возити почту й людей.

ЗАГАДОЧНЕ ВБИВСТВО ДИТИНИ.

МАВНТ ВЕРНОН (Ню Йорк). — У нафтовій печі одного з наймодніших апартаментових домів у цій місцевости відкрито тіло 5-літньої дівчини Ненсі Джін Костиґен.

Тіло дитини було спалене до непізнання, але тотожність особи стверджено на основі перстеня з перлою, котрий дитина мала на пальці. У сутеренах знайдено теж її малу торбинку.

Якийсь час по цьому відкриттю поліційний автомобіль, ідучи на телефонічний заклик в інше місце, зударився з автом. Три поліцаї були при цьому поважно ранені. Як їх забирано до шпиталю, до амбулянсу зголосився закрівавлений чоловік, котрий казав, що й він був у цьому випадку. Розсліди показали, що він не має ніяких ран. Поліція стала допитуватися, хто він такий і де він живе. Він сказав, що називається Лоренс Стовн, але не має мешкання. Тимчасом поліція з інших жерел довідалася, що саме цього чоловіка бачили того дня з дівчиною Ненсі Костиґен, котрої спалене тіло знайдено в печі. Поліція тоді арештувала Стовна як важного свідка.

ВЕЛИКІ МАСИ НАРОДУ НА ЕВХАРИСТИЧНОМУ КОНҐРЕСІ В АРҐЕНТИНІ.

БУЕНОС АЙРЕС (Арґентина). — На релігійні церемонії останнього дня Трицять-Другого Евхаристичного Конґресу, що відбувався пять днів у цьому місті, зібралося коло міліона людей.

РОЗКЛАД ПОЛЬСЬКОЇ АРМІЇ.

У Варшаві йде тепер перед військовим судом процес проти старшин польської армії, які спроневірили більш як 250 тисяч злотих. Це не перший випадок крадіжи в польському війську. Майже кожного місяця викривають більшого або меншого розміру злодійства. Крадуть рядовики, крадуть підстаршини, крадуть і старшини. Але це булоб зло, яке тільки до певної міри малоб деморалізаційний вплив на польську армію. Тимчасом помічається в польській армії і те, що без порівнання більш деморалізує, — це шпіонажа. За час існування польської армії викрито в ній найменше 50 шпіонів. Розвідчики, так як і злодії, рекрутуються зі всіх катеґорій війська: ними були та є рядовики, підстаршини запасні й активні, також старшини запасні та активні. Меньше вражати може крадіж та шпіонажа рядовика або підстаршини. Натомісць більше деморалізуючо на армію мусить ділати те, що цим ремеслом займаються також і старшини — еліта польської армії. Ціла низка процесів, як у Львові, Варшаві, Кракові, Вильні і т. д., є фактами, які мусіли мати діймаючий вплив на цілу польську армію.

Але це лише картини, дрібні відірвані факти тої великої розкладової роботи, яка ведеться в польській армії. Бо скількож то залишається невикритих злодіїв і шпіонів? Зрозуміла річ, що викриті злочини мусять мулити кожного члена армії; вони вбивають у ньому супокій, тривожать його сумління; він не є певним, чи найближчий його товариш по зброї не є також розвідчиком, або злодієм.

Можуть Поляки чванитися своїми военно-технічними досягненнями, можуть будувати ще більше літаків і тенків, але моральна боєздатність польського війська є сильно нарушена. А де запевнення, що її ті гармати, літаки і тенки зроблені з найліпшого матеріялу?...

ЯПОНСЬКИЙ РОБІНЗОН.

На невеликому острові в Корейському заливі Кейки живе від 1920 р. Юю Созукі, разом з дружиною і дітьми. Ті, що причалюють до острова, стрічають довгу дошку з написом такого змісту: „Тут я в себе дома. Дружина, діти і я просимо, щоби ви нас не тревожили. Прощавайте! Сподіваємося, що більше вас не побачать наші очі". Юю Созукі має вже сьогодні 50 літ. У молодих літах він був великим мистцем, переїхав цілу Азію, Европу й Африку. Після цеї мандрівки по світі він почув ненависть до всіх людей, а головно цивілізованих, і вирішив від них утекти. На острові розвів цей японський Робінзон годівлю кріликів і сьогодні має їх коло 8,000 штук. Крілячим мясом він головно й харчується.

ПАПУҐИ-ВЕЛИКАНИ.

На острові Маврикія, на Індійському океані, жили колись папуґи, величини гуски. Їх нащадків вигубили люди, як також повбивали інші цінні тварини.

КАТАСТРОФА НА РІЦІ.

На ріці Тічіно під Турбідж (Італія) перевернулася моторова лодка, наслідком чого із 18 пасажирів 11 утопились.

МИХАЙЛО ГОЛИНСЬКИЙ ПЕРШИЙ ТЕНОР ВАРШАВСЬКОЇ ОПЕРИ.

Нашого відомого співака Михайла Голинського заанґажувала теперішня управителька варшавської опери, пані Королевич-Вайдова, на сезон, т. є. 9 місяців. В тому то часі п. Голинський співатиме зовсім нові партії, як прим. „Льоенґріна", „Африканка", „Дибук" й інші.

ЖИДІВСЬКА СПЕКУЛЯЦІЯ НА СОВІТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Чистка в українськім комісаріяті суспільної охорони викрила організацію спекулянтів, переважно Жидів, які спекулювали харчами та одіжю, призначеною для осіб, якими мав опікуватися комісаріят. Викриття надуживть було звязане з великими трудностями, бо провід боявся закиду антисемітизму (!), якого то закид робили проводови спекулянти.

ЗОЛОТО ФИЛИПА V.

Еспанський інжинір Мануель Мохо опрацював проєкт видобуття з морського дна затоплених кораблів Филипа V. і зібрав на це потрібні гроші. Історія цих кораблів така:

В 1700. р. 19 еспанських кораблів плили з Америки до Европи з ладунком золота молодого короля Филипа V. Вже недалеко еспанського берега моряки, боячися нападу анґлійської фльоти, затопили корабель зі золотом.

Понад двісті літ лежали золоті штаби еспанського короля на морському дні. Місце, де вони лежали, було відоме, але ніхто досі не піднявся витягнути їх. Плян інжиніра Моха відзначається своєю сміливістю: на дно моря опускають силою його власного тягару великий кльош. Цей кльош є довгий 38 м., широкий 10 м., високий 5 м. Його опускають на корабель зі золотом, опісля підсувають щільно прилягаюче дно, випомповують воду — і кльош разом з кораблем випливає на поверхню.

Згідно з договором з еспанським урядом, коли цей плян удасться, державний скарб одержить 20 процентів добичі. Крім цього держава застерегла собі право забрати всі річи, що мають історичне або мистецьке значіння.

СПАДЩИНА ПРИЧИНОЮ САМОГУБСТВА.

В Рабках коло Познаня одержала бідна селянка, якась Анна Ренлей, зовсім несподівано спадщину 100 долярів по дочці, що кілька літ тому померла в Америці. Факт, що вона має таку велику суму грошей, вплинув на неї дуже пригноблюючо. Ввесь час побоювалася бідна жінка, щоби хтось не вкрав їй тих грошей, і часто не спала по ночах. Наслідком постійного поденервування попала остаточно в нервний розстрій і одної ночі відібрала собі життя.

ПАСАЖИРИ БІҐАЮТЬ ЗА ПОЇЗДОМ.

На стації Півні, біля Хвастова, поїзд зупиняється в ріжних місцях, через що пасажири, не знаючи, де саме він має зупинитися: перед стацією, чи за нею, добігають кількасот метрів до поїзду, але залишаються на стації, бо поїзд уже відходить, а в часі руху не можна всідати.

ТРАҐІЧНИЙ КІНЕЦЬ НІМЕЦЬКОЇ ВИПРАВИ.

Щойно тепер наспіла до Берліна траґічна вістка про подробиці виправи в Гімалаї німецьких альпіністів Ашенбрена, Меркля, Шнайдера, Вельценбаха і Віляндa на один з найвищих вершків у Гімалаях, Нанґа Парбат.

До дня 6. липня виправа не натрапила на ніякі поважніші перешкоди і дійшла до висоти 7,900 метрів, де й розташорилася з 11 носіями. Всі учасники почувалися дуже добре й чергового дня сподівалися вийти на верх, що виднів перед ними ніби великий білий острів посеред моря темно-сірих хмар. Одначе нічю знялася така сильна сніговія, що хоч шатро було щільно замкнене з усіх боків, дрібний сніжний пил вдирався крізь щілини й до раня заповнив ціле шатро. Зверги під навалом снігу трісли підпори шатра. Про спання не було й мови. Рано сніговія шаліла дальше. Вітер дув з такою силою, що не можна було розпалити вогнища і зварити щось теплого. А друга ніч була ще жахливіша від першої. По переведенні і цієї ночі в безсонності відважні альпіністи вирішили хоч ратувати життя. Ашенбренер і Шнайдер рушили вперед з трома найсильнішими носіями та почали промощувати в снігу дорогу. За ними рушила й решта людей, але дня 9. липня помер з виснаження Віляндa. Вельценбах і Меркель добилися до постою, що підчас дороги наверх Нанґа Парбат назначили його ч. 7. Там теж чергового дня помер Вельценбах. Залишився тільки Мерцель, але що він не міг діждатися помочі, почав 13. липня продиратися крізь сніги, хоч нічого не їв уже кілька днів, і в товаристві двох носіїв добився до постою ч. 6 (6,900 м.). Одначе постою не міг віднайти й тому схоронився з носіями у глибокій ямі в снігу. Там він згинув разом з вірним носієм Ґайс Леєм. Другий носій передерся щасливо крізь сніги до Ашенбрена і Шнайдера.

САМОСУД НАД КОРОВОКРАДАМИ.

В околицях Переворська й Ряшева створилася була зухвала ватага злодіїв, що крала головно рогату худобу. Люди довгий час не могли схопити злодіїв, аж цими днями прихопили їх сільські вартівники в селі Матисівка у хвилині, коли їх чотири вели корову. Вартівники зчинили крик і відібрали корову, а люди, що збіглися, побили всіх чотирох злодіїв так сильно, що вони ледви втекли з життям.

МЕНШЕ ДІТЕЙ.

Польський журнал „Вядомосьці Статистичне" подає такі цікаві вістки про стан населення в Польщі: В 1930 році народилося більш як один міліон дітей, у 1931 році — 965 тисяч дітей, у 1932 році — 932 тисячі, а в 1933 році — 868 тисяч дітей. Спадок уродин очевидний, одначе польська статистика не подає, в яких частинах краю цей спадок виявляється. Маємо враження, що саме на українських землях, що можна було вершті помічати від кількох років, зокрема в тернопільському воєвідстві, яке є найбільше загрожене польською кольонізацією.

УКРАЇНЦІ НА ЗАКАРПАТТЮ ЗАСУДЖЕНІ НА ЩЕ БІЛЬШІ ЗЛИДНІ

УЖГОРОД (Закарпаття). — В Чехословаччині заведено збіжевий монополь. Відтепер має право закуповувати від хліборобів збіже, а також довозити з заграниці, так зване Збіжеве Монопольне Товариство. Воно веде закупи через своїх посередників, котрими є тільки мужі довіря тої організації, головно власники млинів і приватні торговці збіжем.

Кожний хлібороб має право лишити собі зерна, скільки хоче; може мінятися свобідно зерном за зерно з іншим хліборобом, а також може платити зерном робітникам і слугам за їх роботу. Все те, як бачимо, виглядає дуже гарно. Тільки біда в тім, що на Закарпаттю більшість українського народу не лише не продає зерна, але жиє головно з купованого хліба. А отсей збіжевий монополь підбив високо ціни зерна і тимсамим є великим ударом для місцевого населення. Досі й без цього верховина голодувала, а збіжевий монополь тільки збільшує злидні українського селянина на Закарпаттю.

ЯК ЖИЮТЬ УКРАЇНЦІ В БЕРЕЗІ КАРТУСЬКІЙ.

ЛЬВІВ. — Польські газети подають, що в концентраційнім таборі в Березі Картуській є найбільше Українців. Є їх більше ніж Поляків і комуністів разом. Усі мають острижене волося. Живуть у малих келіях. В одній келії буває і по кільканацять осіб. Терплять на шлункові недуги і коросту. Не допускають до них посилок з харчами, одягом і біллям. Працюють по 10 годин. Встають у годині 4 рано. В таборі панує військова дисципліна.

Таке подає польська преса. А звільнені з таборів бояться подавати до прилюдного відома відомости про їхнє життя.

СПАЛИЛИ БУДИНКИ ОО. ВАСИЛІЯН.

ЖОВКВА (Галичина).—Хтось підпалив будинки оо. Василіян, які згоріли враз зі стиртами збіжа. Тої самої ночі ушкоджено будинок Українського Народнього Дому, в якім повибивано теж усі вікна.

ДИВА ОСЕНИ.

ЛЬВІВ. — З ріжних сторін Західньої України доносять, що там така тепла осінь, що дерева розцвитаються як на весну. У Теребовельщині зацвили овочеві дерева. Такесаме доносять із земель Великої України.

НЕ ДОПИСАЛИ ЖНИВА В ГАЛИЧИНІ.

ЛЯВІВ. — Польська статистика виказує, що в Галичині були дуже мізерні жнива. Українським селянам грозить дійсна катастрофа. Наперед посуха, а потім слота спричинили, що цього року не зародило.

ГОЛОДОВИЙ СТРАЙК ДОВЕДЕНИХ ДО РОЗПУКИ МАЙНЕРІВ.

ПЕЧ (Угорщина). — Тисяч ступнів під землею голодують від кількох днів 1,200 страйкуючих майнерів, щоби таким чином добитися підвишки, з $2 на $3.50, за тижневу роботу. Воліють згинути під землею, ніж глядіти, як мучиться їхня рідня, що її не всилі виживити. Вже винесено по трох днях 44 майнерів, котрі втратили притомність з виснаження. Їх відвезено до шпиталів. Уряд вислав до страйкуючих пятьох юнійних представників в справі переговорів. Страйкуючі задержали висланників під землею і заявили, що не вийдуть на поверхню, поки їх домагання не будуть приняті.

Ситуація дуже критична. Страйкуючі починають з голоду попадати в божевілля. А Мореплавна Компанія по Дунаю, яка є власником тих майн, ніяк не хоче згодитися на домагання страйкуючих. Більшість удилів компанії є в анґлійських руках.

ЦЕРКОВНА БОРОТЬБА В НІМЕЧЧИНІ.

МІНХЕН (Німеччина). — Найбільше клопоту мають націсти з церковною реформою, зглядно з обєднанням протестантських церков в одну, державну. Велика частина протестантських епископів не хоче слухати державного епископа Мілєра. З того прийшло в Баварії до сильних терть між протестантськими церквами і владою. Піднеслися сильні протести проти нацiв і Гітлера за їхню церковну політику.

В СТРАХУ ПЕРЕД ЗАМАХАМИ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Король Кароль, котрога сестра була жінкою вбитого короля Александра, рішився не їхати до Білгороду на похорон Александра, побоюючися замаху на свою особу. Та склалося так, що на похорон вибрався президент французької републики. Тому і Королеви ніяково було відмовитись від похорону. Але щоб хоч трохи себе забезпечити, рішив відбути дорогу до Білгороду літаком, з тим, що ніхто не буде знати, коли він відіде і коли і де прибуде.

СОФІЯ (Болгарія). — Болгарський уряд дораджує королеви Борисови не їхати на похорон короля Александра й не виставляти себе на евентуальний замах на його життя.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Friday's issue (with Ukrainian Weekly):		Число з пятниці (з англійською частю):	
One year	$ 2.00	На рік	$ 2.00
Six months	$ 1.25	На пів року	$ 1.25
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„ПРЯМОВИСНІ ЮНІЇ"

На останній конвенції Американської Федерації Праці в Сан Франсіско зроблено нарешті постанову, за котру йшла предовжезна боротьба на цілій низці попередніх конвенцій: принято там резолюцію за так званими прямовисними юніями.

Відомо, що засада прямовисних юній каже орґанізувати всіх робітників одного промислу в одну юнію, в одну робітничу орґанізацію. Засада ця противиться засаді поземих юній, котра каже орґанізувати в одну юнію тільки робітників одного фаху, отже каже в однім промислі орґанізувати стільки юній, скільки в ньому є фахів, тільки що така юнія одного фаху може орґанізувати вже й робітників цього фаху з інших промислів.

Досі в Американській Федерації Праці орґанізовано робітників звичайно за засадою поземих юній. Тільки пару юній орґанізовано на засаді юній прямовисних.

Позема орґанізація юній показалася під ріжними оглядами некорисною. Поодинокі юнії сварилися нераз за те, котра з них має орґанізувати робітників, котрих фах не є виразно закроєний, себто коли якусь роботу зачисляти до двох фахів. Через такий спосіб орґанізації зорґанізовані робітники промислу розбиті на кілька фахових юній. Через те робітники одного фаху в часі переговорів з власниками виступають окремо. Прихильники прямовисних юній кажуть, що колиб усі фахи одного промислу виступали при переговорах разом, то це було би корисніше для робітників.

Хоч яка важна постанова сан-франсіської конвенції, вона має тільки частинне примінення. З резолюції не виходить, що на тій новій засаді мається орґанізувати всі юнії. Резолюцію принято радше як компроміс, бо новий спосіб примінено тільки до орґанізації юній у спеціяльних промислах, котрі виробляють річи на велику скалю, а саме в сталевім, цементовім, автомобільнім та алюміновім.

Не великий це крок, але зі становища Американської Федерації Праці здається, що небезпечно було робити більше, як зроблено, бо серед членів орґанізації є ще багато духа старого юніонізму, котрий сходиться з духом поземих юній. Як старий і впертий цей дух і як обережно мусить поступати така велика орґанізація, видно хочби з того, що в Сан Франсіско два тижні витрачено на боротьбу за право делеґатури трох будівляних юній, а проте справа скінчилася виступленням з Федерації Праці 12 юній. Видно, орґанізація нелегка річ, і кождий мусить її вчитися довгою боротьбою та робленням баґатьох похибок.

ПРО „КОНСТИТУЦІЙНУ" ПОЛІТИКУ СТ. ЛОСЯ

(Надіслане з Галичини).

Є такий Поляк, бувший австрійський дипльомат, що зветься **Станислав Лось.** Він уже від довгих літ займається українським питанням, а минулого року львівська „Нова Зоря" видала навіть його брошуру (по українськи) про **„Конструктивну політику на Червоній Русі".** Він бачить, що так, як є досі, не може бути надальше, а в своїй статті, оголошеній цього літа в краківськім „Часі", каже: „Надходить пора на конструктивну політику на Червоній Русі, на тверезе приглянення до дійсности, на пізнання її та на витягнення з неї консеквенції. Для Українців є витягненням консеквенції з дійсности зрозуміння, що їх національний розвій є можливий лише в опертю у польську державність, і не у боротьбі з нею, але у співпраці з нею.

„А для Поляків є витягненням консеквенції з дійсности зрозуміння факту, що Українці є одним з цих народів, супроти котрих польська република має обовязки. Навіть найкрайніші польські націоналісти відрікаються вже тепер винародовлювання Українців — полишається отже розумна, постепенна розбудова українського національного життя в Польщі при рівночасній прихильній і свідомій допомозі держави.

„Коли отже Українці мусять глибоко задуматись над своїми відносинами до польської держави і довести поволи свою суспільність до цілковитої зміни орієнтації та почувань, то і по стороні польській мусить також наступити в умах відповідна зміна".

Ось так писав Ст. Лось у своїм партійнім орґані (польських консерватистів) „Часі", що виходить уже 86-тий рік.

Але польський загал, а зокрема впливова польська „урженднікерія" „Часу" не читає, та взагалі пересічний польський інтеліґент про ті змагання п. Лося нічого не знає. Він оголосив отже знову одну, в тімсамім дусі написану статтю в **„Бунце млодих",** що зве себе незалежним орґаном молодої інтеліґенції".

Та нова стаття п. Лося має заголовок: **„Український університет, чи фахові школи?"** і він відповідає на цей запит, що треба дати Українцям „помалу, обережно (?) етапами, але — **одно і друге?"**

Ст. Лось не прихиляється до політики большевиків, котра полягає просто на фізичнім винищуванню (мордуванню) всіх одиниць, вразливих на національні кличі. Та праця успішна, але вимагає безнастанного повторювання (як каже Лось) — а це видається йому мабуть неможливим. На його думку, також політика асиміляції (винародовлювання) все і всюди в історії кінчилася банкроцтвом. Він видить одну реальну політику: вона полягає на розбудові українського національного руху, на пляновім і степеневім уліпшуванню структури українського народу. Спосіб на те: плянове випосаджування українського народу у всі ті установи й уладження, без котрих не може обійтися нормальний европейський нарід, що жиє в области західньої культури. Позитивний зміст в українське національне почуття може влити тільки **українська висока школа.** Тому практичне питання повинно звучати не „український університет чи фахові школи", але „в якій черзі та в якім взаїмнім відношенні повинні на терені польської републики повстати українські фахові і загально-освідомляючі школи типу середнього і вищого". Школи це тільки середники, що мають вести до цілі. Є нею нормалізація української суспільної структури і зрівноваження в українській свідомости чинників неґативних чинниками позитивними.

На ті виводи п. Лося каже один наш часопис, що в них є багато розуму, але від поглядів одиниці до впровадження їх в життя державою — є дуже далеко.

Коли возьмемо на увагу, **що** властиво осягнув досі п. Лось своїми від кількох літ голошеними зазивами до „конструктивної" політики на „Червоній Русі", себто в східГаличині (а чому не на Волині і т. д.?), то побачимо, що висліду його старань якось досі не видно. Державні чинники якось не дуже слухають його — віримо, що в добрій вірі — голошених покликів. Вони перенялися поглядами поборюваних ними вшехполяків і ані їм не в голові, що польська держава стоїть перед серіозною небезпекою війни. Гарно це — обезпечувати собі стратеґічно плечі договором з Німеччиною, але **чи** не час би і на договори та сповнювання їх і з 8 міліонами національних меншостей **у нутрі** держави? Рішаючі у ній чинники цього якось не роблять, хоч п. Лось їх конче до того пре.

І так був він недавно разом з якимись — мабуть також державної марки польськими політиканами у **митрополита Шептицького** в П і д л ю т і м. Справа була так секретно поставлена, що хорого на ноги митролита забрано на авто, завезено в ліс і там „на усамітненію" велися переговори. Результатом їх був покищо звісний указ митрополита до духовенства, щоби воно не уладжувало богослужень, котрі мають на мені **„світські цілі",** або — попросту сказавши — богослужень з українсько-патріотичною маркою. І дивна річ: дня 23 грудня 1932 р. в год. 6 рано — підчас вішання Поляками Біласа і Данилишина дзвонили демонстративно дзвони всіх львівських церков, а святоюрської також! А тепер яка зміна! Уже хіба не можна буде влаштувати поминального богослуження за замученого о. Мандзія! А чейже заключений між польською державою і Ватиканом договір (конкордат) дає католицькій (отже і гр.-кат.) церкві право на уладжування богослужень, які лиш хоче, бо це внутрішня справа тої церкви.

Дійсно важко, дуже важко це все зрозуміти! Є це політика, котра може йти вправді на руку п. Лосеви, але зі становища українського безумовно вона не є „конструктивна", але радше **„деструктивна",** бо вона український нарід розбиває й деморалізує.

А що до „конструктивної" політики (бажаної п. Лосем) по другій стороні, то досі не видно і найменшого сліду її. Яке було — таке й є.

Юрій Г.

Микола Голубець.

ТРАҐЕДІЯ МИСТЕЦЬКОГО... ЕМЕРИТА

Від пів століття існує у Львові, на розі вулиць Шептицьких і Тереси, добре заслужена установа. Дня 24 листопада 1888. р. оснував її львівський промисловець, Роберт Домс. Свою велику реальність та біля чверть міліона корон готівки призначив Домс на захист і утримання зубожілих християнських купців і промисловців, архітектів, цивільних інжинірів, хеміків і нарешті письменників, малярів та різьбарів. За пів століття свого існування пережила Домсівська добродійна установа неодно. В її мурах зайшло вже не одно сонце життевого поводження, неодна слава сканула тут і розсипалася потухлими іскрами. Доживали тут свого віку і купці і промисловці, поети й образотворці, колишні замовники й виконавці замовлень жили тут у дружньому сусідстві, мов живий документ того, що на світі нема нічого вічного. Гроші розкочуються таксамо, як мовкне признання і глухне слава.

І тепер захист Домса не без цікавих льокаторів. Є між ними один особливо цікавий.

Хтож це такий?

Мистець, що творив святі вівтарі, мистець, що його твори приковують очі й уми, серця й душі побожних, що пожертвував майже ціле своє життя для украшення Львова, гине - загибає кілька кроків від усеї тої краси, що її створив. Гине, як прошак, що вже не хоче виявити свого назвища, що соромиться останків свого життя, що волить забути про те, що було й не хоче думати про те, що з ним буде...

Бо хтож з осілих Львовян і приїзших не знає фронтону міського театру, промислового музею, костела Єлисавети, головного двірця? Чиєї уваги не прикували величні, монументальні ставники й плоскорізи, що залюднюють нутро тих будинків? А це тільки невеличка частина з того, що за 70 літ життя створила й оформила творча думка й викувало мистецьке долото **Петра Війтовича.**

Прийшов на світ у 1861. р. сином міського поліцая в Перемишлі. Змалку потягло його до різьби; львівський різьбар, Італієць Леонард Марконі, був його першим учителем. Від нього помандрував до Відня, а, пройшовши там кілька різьбарських робітень, причалив до славного в своїм часі професора Ваєра. „Шкода вас — оказав йому одної днини професор — бо ви маєте талант і мусите вступити до академії". Прихильність і увага віденського професора зробила своє. Князь Чарторийський визначив молодому адептови мистецтва 18 ринських місячної допомоги, підтримала його й академія. Наука почалася з копіювання антиків і з портретів. За найкращу портретну голову дістав Війтович небаром першу з своїх академічних нагород — 40 ринських т. зв. „Нагороди Новиків".

З антиків і голов перейшов молодий мистець до „актів", тобто нагих людських постатей, різьблених з природи й з памяти. Не забарилася теж і перша „Актова нагорода" в сумі 200 ґульденів, а вслід за нею й перехід з „Загальної" кляси до „Майстершулі", що була тоді під проводом знаменитого німецького різьбаря Каспера Цумбуша.

За „Персея з головою медузи" здобув Війтович чергових 200 ґульденів нагороди, вслід за чим ґраф Цешковський закупив для Народового Музею в Кракові одну з найранших композицій мистця „По купелі". Гр. Цешковський заплатив артистові грішми, Народовий Музей — великою почесною грамотою.

Заохочений успіхами, Війтович зважився станути до змагань за т. зв. „Нагороду слави" віденської академії. В останній хвилині перед конкурсом, протягом 14 днів, викинув з себе мистець величаву композицію „Схоплення Сабінок" і здобув нагороду — 3,000 ґульденів на побут і студії в Римі.

Вернувшися з Риму, працював Війтович разом з Цимбушем біля памятника Радецького, після чого переїхав до Будапешту, щоби приняти участь у творенні помятника Андрієші.

Львів, Відень, Рим, Будапешт, надлюдська праця в робітні, признання й нагороди академії, гроші і слава, товариство найкращих товаришів по долоті, блиск сальонів родової аристократії, одним словом — успіх, оце молодість Петра Війтовича.

А потім знову — Львів. Старий, передвоєнний з його будівельним розмахом і мистецькими амбіціями — театр, промисловий музей, головний двірець, костел Єлисавети. Працювалося й поза тими великими замовленнями — статуя св. Фльоріяна на будинку огневої сторожі, чотири ангели до костела Сакраменток, статуя Льва XIII. для Бернардинів, чотири мраморні медальони Христа й святих для костела Домініканів, памятник еп. Більчевського і т. п. Працювалося не тільки для Львова — 60 камяних статуй для бувшого міністра Длуґоша в його маєтности Сярах під Горлицями, декорація ратуші в Яслі, причілок костела в Кросні, дванацять апостолів та чотирнацять Христових страстей („стацій") для костела в Єдлічу. Потім прийшли поменші роботи — медальони Брікнера, Більчевського, Бєсядецького, портрети й портретні студії. Були замовлення, була слава й гроші. Були тай прогули. Навіть слава притихла. Про Війтовича, що його називали колись „львівським Фідієм", не знає сучасне покоління; що гірше, відвертається від його творчости, як від старовини, як від археольогії. Зрештою нема чому й дивуватися. Не знає й не розуміє Війтовича сучасне покоління, подібно, як не знає й не хоче його розуміти Війтович.

Діло не в тому, а в тому, що такий великий, заслужений для львівського мистецтва різьбар гине з голоду. Правда, не він один, а втім, яке нам діло до нього?...

Діло — трохи посереднє. Петро Війтович, що його в свій час підтримали чужинці й чужинці виексплотували, щоб опісля кинути на поталу голоду, холоду й блощиць, — той „Федій Львова", є — **Українцем** з походження. Батько його, отой бідний, міський поліцай з Перемишля, був не тільки греко-католиком, але, як на ті давні часи, свідомим Українцем. Не міг дати синови ні освіти ні хліба в руки, але дав йому талант. Це теж щось варта. В наймах у сусідів цей талант блистів, здіймався на вершини, в сусідських наймах він і змагався.

Не зголошуємо акцесу до Війтовича як людини і громадянина, раз він не зголосив того акцесу до нас. У нас він би був теж гинув з голоду і то в молодости, не аж на старости літ. Але в нас є право крови до його таланту й до його творчости. Війтович, це велика творча сила української стихії, і як така залишиться на картах історії українського мистецтва.

Очевидно не шкодилоб, якби українське громадянство захотіло підтримати його на старости літ, коли воно не мало змоги прихилити до себе й використати для своєї культури молодого Війтовича. Він теж наш по крові, а коли не був наш з переконання, це не тільки його вина...

(„Новий Час").

Р. Петрин.

МАЮ ДВІ.

(Оповідання).

5)

Всі мами дівчат на відданню позбігалися, щоби сироту потішити. Того, що Сидір вже не має свого власного стебла, вони ще не знали. Вони знали тільки те, що вся відумерщина переходить на нього, і що тепер лиш він один буде рішати, з ким женитися. Між бабами, що прийшли потішати його, була також мама Фрузі.

Небіжчика ще не поховали, а до Сидора вже стали зголошуватися ріжні вірителі. Три Жиди з міста показали письменні посвідки, що батько продав їм все збіже на пни і того збіжа ще не приставив їм. Сидір зараз побачив, що батько того збіжа продав більше, як було в стодолі і ще в полукіпках. Римар показав рахунок за ремінну упряж на три пари коней, стельмах за чотири вози, муляр за печі і комини в новій хаті, ґонтар за ґонти на хату і на стайню, крамар за все те, що цілий рік бралося до кухні, один Жид за цвяхи, ланци, ґралі, мотики, рискалі. Приходили й такі, від яких небіжчик зичив готівку. Всім тим вірителям Сидір казав, щоби прийшли по похороні.

Другої днини по похороні, зараз рано Сидір пішов до Дереняків, щоби побалакати з Фрузею і сказати, з якої причини покидає свою батьківщину і село. Не сумнівався, що вона лишиться вірною йому, бож тому чотири дни поклялась була не покинути його, хоч би він втратив батьківський маєток; хоч би за те її саму її батько вигнав з хати. Пішов до Фрузі і вернувся дуже скоро. Стискав пястуки, сціпив зуби, очи іскрилися завзяттям.

Сидір не хотів бути на похороні свого маєтку, на похороні праці свого тата, своєї мами, свого діда і прадіда. Не хотів дивитися, як люди, позираючи на нього глумливо, будуть розхапувати на ліцитації решту їх курей, гусок і качок, останню пару коней і останні дві корови, збіже, вози, плуги, борони, січкарню, млинок і інший мертвий інвентар; нарешті кожухи, шмаття, домашню обстанову й кухонну посудину. Він всього того не хотів бачити, не хотів чути того, що людоньки будуть балакати, може лукаво потішати його. Рішився покинути рідне село так, щоби ніхто не бачив і не вгадав, куди він повіявся.

В коморі висипав з одного невеликого міха крупи і пришив до нього шлийки з ременя. До міха напхав пару сорочок і іншого шмаття. До підшивки камізельки пришив платок полотна і в ту кишеню під камізелькою сховав банкову книжочку, яку дістав був від батька. З нею сховав також пару тих ґульденових банкнотів, які були в його і в батьковій книжочці. До кишені взяв тільки пять ґульденів. Коли так вже готовий був рушити в дорогу, згасив світло і так як стояв, не роздягаючися, ляг на ліжку. Хотів з села викрастися так, щоби ніхто не бачив, отже мусів підождати, аж вся челядь ляже спати і на вулицях затихне. Так лежав до північи. Коли в селі вже й собаки затихли, Сидір підвівся. Скрутив папіроску, запалив, мішов закинув на плечі і вийшов. Коли вийшов за ворота на вулицю, то за обою й не озирнувся. Пішов, полишаючи всю відумерщину на поталу вірителям.

— Там вже нема одного мого стебла, одної пилинки, — погадав, знайшовшися на вулиці. — Не мені розкошуватися видом чужого добра або журитися ним і пильнувати його, щоби хто не розікрав. Тим нехай вірителі журяться!

Кинув огарок на землю, придоптав його і пішов. Зараз за селом був ліс. Сим лісом Сидір ішов яку годину. Вже не думав про батька, не думав про втрату маєтку, не думав про те, куди йому тепер обернутися, якого хліба питати. Тепер він лиш про Фрузю думав. Чим більше намагався викинути її зі своєї памяти, тим завзятіше перед його очима стояв її образ і образ Гриня. Він неначе бачив, як вони обоє глузують з нього. Як ішов уже цілу годину, так цілу годину думав, як би то її скарати.

— Як би то зробити, щоби вона каялася, гадаючи, що з власної вини втратила богача? Як би то зробити, щоби в її очах Гринь став тим виновником? Як зробити, щоби вона, докоряючи йому, ввесь свій вік жерлася з ним і в своїй хаті мала пекло?

Скортіло закурити. Він переступив рів, увійшов у ліс, сів під смерекою і скрутив папіроску. Запалив і спершися плечима об смереку, курив. Далі думав про Фрузю. Відколи приїхав до Солодина, він майже не спав. Не диво. До купи зійшлися і не давали спати думки про Фрузю, про маєткову руїну, про смерть батька, про чорний шлях в непевну будучність. Папіроска вилетіла з його руки. Добре, що впала на зелену свіжу, сочисту траву. Як би на суху чатину, то то міг би згоріти ліс. Сидір, похилився на траву і вснув. Пробудив його туркіт на дорозі. То вже хтось їхав з села до міста. Був білий день. Сидір схопився і покріплений сном на силах жваво пішов далі. Переходив попри коршму і аж тепер почув голод. Він не лиш нині ще не снідав; він і вечері вчера не їв. Думаючи про те, як його по похороні батька приняла Фрузя; і виряжаючися в дорогу, він забув за вечерю. Аж коршма пригадала йому, що чоловік жие не лиш на те, щоби любитися, бо й їсти треба. Вступив до коршми, щоби напитися молока і закусити хлібом. Перші слова коршмаря змінили його плян і піддали йому гадку, як скарати Фрузю. Коли скинув наплечника і сам сів за столом, коршмар приступив до нього і спитав:

— Ти мабуть прийшов заплатити довг твого батька?

Сидорови зробилося горячо. Він не сподівався, що й у дорозі в світ за очи будуть його переслідувати батьківські довги.

— Який довг? — спитав.—Я не чув, щоби батько брав коли від вас які гроші. Як маєте яку посвідку з підписом батька, то зголосіть до спадкової маси.

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

БУРЯ ЗА ВОЛОССЯ.

Розвелася жива дискусія за вплив волосся на людську діяльність. Якийсь-там учений став доказувати, що людина без волосся на голові не має такої здібности до праці, як людина, що має добру чуприну.

Дивіться, каже він, що серед американських Індіян не було зовсім лисих людей. І чи не бачите ви, що між американськими президентами був тільки один лисий чоловік, президент Адамс?

Друга сторона питається: Відколи то американські Індіяни стали зразком пильности? Ми чували, що це були певного роду аристократи, які воліли згинути ніж працювати. В найгіршому разі вони звалювали всю роботу на жінки.

І хто може присвідчити роботячости американських президентів? Їх пресові аґенти чи секретарі? І як часто за роботячого вважається людину, котра про свою роботячість кождому очі коле.

Супроти того всього чи не краще рішити питання про звязок між буйністю волосся й роботячістю, як наш нарід рішив питання про звязок між розумом і волоссям, кажучи раз: „Розумна голова не вилисіє!" та: „Дурної голови навіть волос не держиться".

ЧИ СПОВНИТЬСЯ ВОРОЖБА?

З нагоди замаху на югославського короля нюйорський накладник Ковічі Фріде приказав приспішити видання книжки відомого ґазетного кореспондента Йоганнеса Стіла під наголовком: „Друга світова війна".

Автор доказує в цій книжці, що друга світова війна почнеться до 9 місяців, якраз після такої події, як замах, що скоївся у Франції.

Тимчасом відомий фейлєтоніст Гейвуд Брун каже:

Дурні діляться на два табори. Одні з них кричать: „Нема небезпеки (війни)!" Другі кричать: „Грозить негайно світова війна!"

ДЛЯ НАУКИ, ЧИ ДЕМОНСТРАЦІЇ?

Студенти кількох вищих американських шкіл тепер тільки тим займаються, що демонструють. Приїхало до Америки кількасот італійських студентів і це дає антифашистівським студентам притоку демонструвати проти фашизму. Виринають сутички не тільки між прихильниками фашизму і його противниками, але й між студентами й професорами.

Недавно голова великої колеґії в Ню Йорку визвав противників фашизму негарним іменем, щось у роді вуличників, а тепер ґазети навчають професора, що він повинен був поводитися зовсім інакше, коли хотів мати спокій у своїй колеґії.

А дехто навіть радить американським колеґіям і університетам замкнути свої брами для всіх пропаґанд через висилку соток студентів.

КОЖДА МАЄ СВОГО ЖИДА.

Відомий американський ґазетяр Освалд Ґарисон Вилард пише в тижневику „Нейшен" про вибори ґовернора в стейті Ню Йорк. Кандидатом демократичної партії стає теперішній ґовернор Лімен; кандидатом републиканської партії іменовано Роберта Мозеса. Вилард каже, що при виборі републиканського кандидата брано під увагу факт, що Мозес є Жид.

У цей спосіб републиканська партія пробувала протиділати популярности Жида Лімена серед жидівських виборців.

Де то американські політикани довідалися про польський клич: Пусьць Русіна на Русіна?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

„Соборна Україна".

Під таким заголовком висвітлювано фільму п. І. Яцентого. Гром. Яцентій не пожалував труду ні гроша, щоб створити нам щось гарного, захоплюючого й зворушуючого.

Вже самий заголовок „Соборна Україна" має в собі щось притягаючого. Фільму висвітлено в Січовій галі, яку українське громадянство виповнило вщерть.

Фільма представляє східні й західні землі та українські землі Закарпаття як одну нерозривну й неподільну цілість української нації.

Бачимо на ній образки з золотоверхого Києва: широкий та дужий Дніпро, а ген степ і степ, що зникає у мряковинній далечі... Ось перед нашими очима виринають гордощі старого Києва: церкви й важніші будівлі та памяти і т. д.

Дальше бачимо красу й чар Західньої України. Над маленькою Полтвою у підніжа княжого замку широко розбудований княжий город Львів, серце й душа Західньої України — місто Львів. Бачимо так добре знані народні установи: Просвіта, Національний Музей, т-во ім. Шевченка, хата Франка, величава церква св. Юра й інші важніші українські забудування. Дальше бачимо Личаківський цвинтар і його цінності нашого минулого, а то: могила І. Франка (ще без бронзового памятника), студента Коцка, Басарабової й незнаного українського стрільця і інші... А ось перед нашими очима українське „село неначе писанка"... його мешканці і їх праця... їх радощі й смуток... дальше золоті лани пшениці, що хвилюють як море, жнива, невтомні руки українського селянина збирають плід рідної землі. А там десь біля млина в „калабані" купається українська безжурна дітвора й вигріваючися до золотого сонця, жартує...

Знову новий образ нашого села. Бачимо луговий здвиг української молоді обидвох полів, як вони слухняно, карно й точно виконують вправи вільноруч... прекрасний образ!

Бачимо розміри повені на наших землях та її наслідки... А ось і наші любі високі Карпати!... Здається, що один верх пнеться понад другий; один високий, другий іще вищий, а між ними найвища гора, грізна Говерля, із своїми стрімкими карпатськими збочищами гордо-неподвижно царює над усіми карпатськими верхами. А з неї видно полонини, худобу, вівці та їх доглядачів-пастушків, а далі ген ціле Покуття.

А ось і шумні гірські бистрі потоки й річки... Бачиш, як вода спадає з каменя на камінь і розбивається на дрібні білі краплинки... Неначе чуєш, як бурхливо котить свої води бистрий, невблаганний Черемош. Але не всім він страшний, бо ось бачимо, як стрілою несеться на його розхвильованому хребті „дараба"... на ній два відважні леґіні з довжезним стерном у руках! Ах!... їх уже не видно, — вони під водою, аж ген бачимо їх знову за хвилю на поверхні, а грізні хвилі раз-у-раз зрошують їх смагляві від сонця лиця.

Під кінець бачимо наше в садах і винограді повите Закарпаття. Місто Мукачів, його українські установи, а далі інше містечко, його мешканці, та село.

— — — — — —

Сидиш, дивишся і сам собі не віриш: чи ти на Україні, серед знакомих, серед рідних нив, і тужливих гір, чи далеко... на чужині. Біль стискає грудь, а сльози тут тиснуться на очі. Оглядаєшся і... вже кінець. А біля тебе співглядачі ще дивляться на срібний екран, бо рідна земля загіпнотизувала й полонила їх душі. Це були хвилі радісного захоплення та забуття.

Поверх дві години йде фільма без перерви, а ми думками там, де хто з нас родився, зріс і виховався. Забуваємо про щоденні турботи, а линемо думками тамтуди, де наша душа, де наша любов — до рідної, дорогої незабутньої української землі.

Цілість фільми робить зворушаюче й гарне враження не лиш на тих, які приїхали з рідної землі, але й на тих, які тут зросли, себто на молоду українську генерацію в Америці. Тому родичі повинні брати своїх дітей, щоб поглянули на край, звідки прийшли їхні батьки, та пізнали красу й чар нашої землі

На закінчення висвітлено фільму з нашого життя тут в Америці, а саме перший Січовий фестин, який пройшов з гарним успіхом. Це гарна картина, яку варто побачити.

Степан Фік.

М. Костишин.

НЕ ДИВУЙТЕСЬ.

Не дивуйтесь, як часами
Десь-там крики зогудять:
Це червоні галапаси
До корита так спішать.

Знать, не розум в них горлає,
Лиш безмежна глупота,
На верх з нею виринає
Вся червона сліпота.

Що створили в пятилітках?
Пекло, пекло, а не рай!
Про корито зруйнували
Наш багатий рідний край.

Кругом трути, голод, трупи,
Людоїдства страшний жах!
А червоним мов полуди
Затягнуло на очах.

Що страхіть отсих не бачать —
В них божками Борух, Сруль.
Що кричать: Гей, на Вкраїні
Петлюрівщина, куркуль!

Посилають комісари
Всякі банди розбишак,
Тай грабують, а наш нарід
Зневажають, як собак.

Бо так Сталін, Лейба, Борух
Пропаґують новий стиль.
А тимчасом себе криють
В тінь, де царський був профіль.

Бо в них давно капіталіст
Страшним чортом виглядав.
Бач, змінилось! Аж червоний
Йому руку вже подав...

Деж ненависть!?... Придивіться!
Чи в червоних є лице?
Чи в їх криках хоч жевріє
Правди мале зеренце?

Нема, нема! Бо дволичник
Честь тоді ще загубив,
Як напльовані всі бруди
Він язиком чисто змив.

Та в червоних все марниця,
Що говорить про них світ...
Ви погляньте в їх програму,
Яка мораль в них стоїть!

Нема віри, нема Бога,
Еволюція гуде.
Ані храму, ані шлюбів,
Лиш корито на всіх жде.

А Жиди лише сміються
З наймитів, з їх глупоти;
Вони гордо на їх жнивах
Випасають животи.

От який на темні лоби
Хитрощами знайшли лік.
Подумайте що за вартість
У них має чоловік.

Він, як скот, живе без віри,
Хоч працює як муляк
На чужім не власнім полі,
Ще й обдертий як жебрак.

Тут також є перевертні,
Що в них запал той горить.
Чом не їдуть смакувати,
Чим корито там смердить?

Тоді певно не сказалиб,
Що Сталін є їхній брат;
Плюнулиб на цю реформу,
Бо він вже аристократ.

Він збирає чуже жниво,
В кріпацтві народ держать.
Комуністи те все бачать,
Але кождий з них мовчить.

Лиш кричать: нехай панують
Сталін, Борух, Лейба, Сруль...
Петлюрівщина хай гине
Тай український куркуль.

Що українське — недобре,
Бо жиє в нім дух вільний;
Та Москва його не здушить:
Він у народі сильний!

Хоч зморили міліони,
Скарб науки пішов в дим,
Та козацьке вільне серце
Не погодиться вже з ним.

Воно прагне: Волі! Волі!
Бо свобідно хоче жить!
Тож ви, люди, не дивуйтесь,
Як червоний закричить.

Він дурманом упоївся,
Тож не диво, що плює,
Кричить, лає, висміває
І плюгавить, що своє.

Не дивуйтесь: час наспіє,
Що спізнає він свій блуд,
Бо до крику ось такого
Здібний тільки малполюд.

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН З ДОРОГОВА, ПОВІТ СТАНИСЛАВІВ.

Цими днями я одержав від читальняного заряду й інших товаришів, котрі гуртуються при дорогівській громаді, відозви, а заразом і повновласти, щоби я ті відозви порозсилав тим, на котрих є виписані імена, та щоби ті, що одержать такі повновласти, збирали жертви на будову Народнього Дому в селі Дорогові.

Досі ми не мали таких повновластей збирання жертв, а тільки листи. Тому багато наших краянів не звертали на них уваги, кажучи, що це звичайні листи, які не дають повновласти до збирання жертв.

У відозві пишуть краяни таке:

Дорогів, дня 15. серпня 1934.
Вельмишановний український

Земляче!

Підписані українські установи села Дорогова рішили побудувати власний Народній Дім, у якому могли би приміститися всі українські товариства нашого села. Дім цей мав би стати осередком усього просвітянського, економічного життя Дорогова. У цьому домі малиб зосереджуватися всі наші змагання до культурного піднесення та самоосвіти наших односельчан.

Дім цей мав би стати кузнею національної свідомости; кузнею, у якій куваласяб доля молодого покоління; кузнею, з якої виходилоб на все село проміння освіти, знання і культури. Народній Дім став би кузнею кращої долі народу; прибіжищем усіх тих, що вели би боротьбу з темрявою, а рабством наших сільських мас і гуртував би тих громадян, що видали безпощадну боротьбу рабству нашого люду, що зміряють до ясного завтра України. Без власного Народнього Дому Дорогів не може розвинутися, товариства наші не можуть набрати сили, бо товпляться у малій салі, у якій навіть вистави не можна дати. Аматорський гурток навіть порядної вистави не може відіграти, бо тиняється по чужих стодолах і є залежний від доброї волі поодиноких людей. Цього року не може взагалі ніякої вистави підготовити, бо всі стодоли були заняті польськими військами, що маневрували через наші села, а власної салі не маємо.

Тому прохаємо Вас, як нашого земляка, прийти нам з цінною помічю у згаданому ділі для збудовання Народнього Дому в Дорогові.

Маємо надію, що зрозумієте вповні, яке велике значіння для нас матиме власний дім, будучий храм науки, світла і знання.

Прохаємо дати від себе датки та перевести збірку між своїми знакомими.

За Ваші труди згори щире українське спасибіг.

З просвітянським привітом:

За цим слідують печатки і підписи урядників усіх товариств.

За Виділ „Читальні Просвіти": Степан Кашуба, голова; Іван Чернигар, секретар.

За старшину „Рідної Школи": Михайло Пасека, голова; Федь Чернига, секретар.

За управу „Кооперативи": Олекса Павляк, справник; Дмитро Кашуба, книговод; Матій Чернига, скарбник.

За старшину „Сокола": Петро Козій, голова; Михайло Кашуба, секретар.

За Виділ „Союза Українок": Катерина Цімерман, голова; Одарка Барановська, секр.

Від себе прохаю наших краянів, котрі почуваються до народнього обовязку, щоби заявлували комітети і збирали жертви й слали їх прямо до села Дорогова на адресу читальні Просвіти, або на руки комітету, котрий згуртувався з таких краянів: О. Дацко, голова; М. Малишевський, секретар, **148 W. Broad St., Nanticoke, Pa.**

До кабінету лікаря входить слуга тай каже:

— В ждальні жде переїзжий хорий. Просить, щоби пан доктор приняли його зараз і каже, що вже був у всіх лікарів.

— На щож він жалється?

— На лікарів.

Антін А. Якшич.

НЕПОРОЗУМІННЯ

Ще добре не ввійшов у кімнату, а вже стояв перед великим зеркалом, оглядав себе від ніг до голови, погладив по лиці рукою, наче стверджував, чи не пора оголитися би, хоч учора голився, а потім обернувся до приятеля Марка, з яким жив разом, а потім поважно всміхнувся:

— Не питаєшся навіть, що нового.

Марко кинув книжку, що її читав, на коліна, та підвів голову:

— Що нового?

— Ну, ну!

— Говори.

— Не питаєшся, хто в шестій годині має сходини?

— З кимжеж то?

— Ще питаєш з ким? Ось скажу тобі, щоби ти знав, спішно мені, вже буде четверта, а в шестій треба бути точним, бо знаєш, я щойно недавно зазнайомився з нею...

— І вже стріча?

— Чомуж би ні! — взяв бритву з куферка та став милити лице.

— Скажи мені хто це, де зазнайомився з нею?

— Знаєш, іду я собі до дому, коли дійшов я до двірця та зовсім припадково дивлюся чи нема кого знайомого, аж нараз бачу одну (ах, щоби ти бачив її!) гарну продавчицю цукорків і помаранч.

— Цю правобіч від входу?

— Так, ця! Ти знаєш її?

— Тажь то стара баба.

— Коли так, то це інша: вона молода, румяна й не знаю, як тобі представити її.

— Якжеж ти почав із нею балачку?

— Підійшов я, купив цукорків і кажу їй, що має дуже гарна й солодкі цукорки, одначе я згадав теж, що вона гарна й напевно добра, як і її цукорки. Потім я взяв помаранчу тай і її попросив і ми обоє зїли, опісля я спитався її, як називається, до котрої години тут продає, та що головне, вона сказала мені, що не має хлопця, а я їй сказав, що не маю дівчини. І спитався я її, де ми моглиб стрінутися, а вона сказала мені, щоби я був точно в шестій годині, де продає цукорки й помаранчі. Тепер треба мені трохи обхапитися; чейже не можу так піти на стрічу. Ти дивися на годинник і все кажи мені, скільки ще до шостої, щоби я не спізнився.

— Добре, поможу тобі.

— Як краще зазнайомлюся з нею, дістанеш цукорків.

— Я волю помаранчі.

— Дістанеш, що сам схочеш.

Голився дуже скоро, потім перебрав сорочку, взяв нову краватку, зачесався, вичистив черевики, а вкінці обернувся до Марка:

— Котра?

— Ще маєш цілу годину.

— Себто ще пів години. Не зашкодить, коли прийду трохи вчасніше. Вона сказала, що вона дівчина на місці, то я покажу їй, що я також хлопець на місці.

— Певно. Кохання це не дурниці!

— Бодай перший раз мушу бути точний.

— А підеш на корзо...

— З нею?

— Так.

— Знаєш, відведу її до кіна, дають гарний любовний образ.

— Певно.

— Лише признаюся тобі...

— Що не маєш грошей.

— Колиб ти позичив мені лише до завтра. Ти знаєш, що ми люди та старі приятелі.

— Попроси в господині.

— Гадаєш, що позичить?

— Чомуж би ні?

За хвилинку вернувся з банкнотом у руці, лице сяло йому із вдоволення. Підійшов до зеркала, оглянув себе, поважно моргнув сам на себе й обернувся до Марка:

— А що, як я виглядаю?

— Добре.

— Забється їй серце.

— Перед таким хлопцем, самособою. Знаєш, я також пішов би з тобою, щоби побачити так здалека.

— Диви, диви!

— Чейже тобі не жаль?

— Ні, лише котра година?

— Пів до шостої.

— Коли хочеш іти, то вже йди, бо я не маю часу.

Марко зірвався, надягнув блюзку та вийшов із товаришем, який поважно заприміти:

— Побачиш, як вона ждатиме на мене!

— Коли любить тебе!

При вході на двірець кавалір оглянув іще себе в шибі в дверях і відразу пустився до продавчиці, що сиділа та читала газету, так що їй лише голова підиималася понад помаранчі.

— Добрий вечір! Цілую ручки! — сказав кавалір і моргнув на Марка, який збоку нібито читав газету.

Коли ґазета опала, якась стара жінка підвелася та глянула на кавалїра:

— Що собі бажаєте?

— Та... тут... як це сказати... тут була одна панночка.

— Так, а ви що хочете?

— Та вона сказала мені, що буде тут ждати на мене?

— На вас?

— Так.

— А ви хто?

— Я її... та так, знайомий, приятель...

— Не сміє вона мати ніяких знайомих, ні приятелів! Я її сестра й моїм обовязком уважати на неї, а вона смарката хоче приятеля? Чекай, навчу я тебе!! А ви, пане, не маєте з нею нічого!

Кавалір стиснув у кишені позичений банкнот, глянув розпучливо на Марка та здвигнув плечима:

— Непорозуміння! Що вдієш!

Відважний.

Пасажир корабля входить підчас бурі у каюту свого приятеля:

— Що це ти, Шульвольф, надягнув на себе жіночий одяг!?

Приятель: Ах, який ти недогадливий! То ти не знаєш, що підчас бурі буде приказ: „Жінки напеeред!"?

— о —

— Що, твій любчик, здається, противник подружя?

— Навпаки, він навіть дуже радить мені вийти за якогонебудь скромного юнака.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

КОГУС, Н. Й.

Зі Стейтової Конвенції на визвольну боротьбу і Лемківщину.

На Конвенції Союза Українсько - Американських Демократичних Клюбів нюйорського стейту, яка відбулася в днях 29. і 30. вересня ц. р., не забуто і за Рідний Край. А не забуто тому, що на конвенції між делеґатами було поважне число Українців-націоналістів.

Місцевий відділ Союза Українок приготовив для гостей і делеґатів гарну вечерю в „кафетерії" Українського Клюбу. При вечері забрав голос гром. Максим Бойчук, делеґат з Ню Йорку, а дякуючи жінкам за труд і гостину, згадав за Рідний Край та попросив про жертву на визвольну боротьбу.

Зложили по $1: І Баран, М. Бойчук, Т. Сюрко, Н. Зібровський, М. Пізнак, І. Базар, І. Янчак, О. Заяць, Д. Керман, Л. Кіт, о. І. Шуховський, В. Мадараш, Й. Білінський, І. Урбан, Д. Зальопаний, І. Столяр, В. Футулуйчук; А. Афінович 75 ц.; по 50 ц.: О. Шеремета, О. Коник, М. Кушнір. Дрібними датками зібрано $1.40. Разом $20.65. Збіркою занялись: І. Столяр і панна М. Лучковець.

В неділю з панахиди за героїв прибуло $4.55.

З „Українського Дня" чистий дохід виносив $44.80.

Загальна сума була $70, які то гроші комітет передав нижче підписаному з припорученням переслати до Обєднання, а то на боєвий фонд $55, а на культурні потреби на Лемківщині $15.

Д. Зальопаний.

Здібний агент.

— Цю книжку пані повинні собі конче купити.

— Не читаю книжок.

— То прошу її купити для своїх дітей.

— Не маю ніяковісінької родини, лише кота.

— А то чудове! Тоді пані потребують від часу до часу якогось тяжкого предмету, щоби ним кинути за котом!

—o—

Рада.

— Коли хочете в житті дійти до чогось, то послухайте моєї ради.

— Щож це за рада?

— Ніколи не зважайте на ради інших людей!

—:—

Несправедливість.

Стидайся, Олю, ти недбайлива дівчина! Тому тиждень я бачила в тебе на панчосі дірку і тепер бачу знову!

Оля: Ні, тіточко, як можете бути такі несправедливі?! Таж це тасама панчоха!

—o—

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

На визвольну акцію.

Укр. прав. громада зарядила дня 7. жовтня гостину, щоби ближче заприязнити громадян з нашими бизнесменами. Присутніх було більше ніж 200 осіб. Гостина була получена з концертом хору ім. Лисенка та бесідами. Тостместром був о. С. Мусійчук. Говорили бизнесмени і громадяни. Громадянин М. Філь і Л. Сисин згадали про Рідний Край і зібрали суму $6, які вислано на визвольну акцію через Обєднання.

Гість.

—o—

НЮАРК, Н. ДЖ.

На ріжні цілі.

Добровільну збірку з літнього сезону 1934 року призначено для митрополита Василя Липківського, митрополита Миколи Борецького, матерям бл. п. Біласа й Данилишина, родині бл. п. сотника Головінського й політичним вязням.

На збіркову книжечку, доручену громадянинови Григорієви Дорошенкови, жертвували по $1: о. В. Горохівський, Д. Юрів, П. Сосницький, Ю. Мохнач, Г. Дорошенко, Анастасія Соґен, П. Кицко, В. Гапанович, С. Доля, Іванна Гладка, Кучкуда й А. Крайц; по 50 ц.: В. Верещак, І. Мудрівський, М. Марків, С. Наконечний, С. Полубяк, Гр. Романишин, І. Лев, М. Залипка, М. Кибус, Анна Шубан, І. Мединський, пані Конопад; по 25 ц.: Д. Доля, Т. Боднар, М. Глуханик, Я. Шишківський, Г. Маньківський, М. Любинець, Г. Руришин, Г. Новак, М. Яворський, М. Петрашик, М. Сокала, С. Баранюк, Ф. Рижецький, М. Шкільний, С. Боднар, А. Богачек, Д. Гитота, С. Гарматко й Г. Дорошенко; дрібними датками 20 центів. Разом $22.95.

На збіркову книжечку, доручену сестрицям при православній церкві, пані Явдошиній, пані Мельник і пані Полубяк, жертвували по $1: пані Коритко, Сомнишена, Лаврівська, І. Бурачок, В. Біловус, М. Бабола, М. Басараб, І. Коляска, й Т. Дмитрів; по 50 ц.: пані Мельник, Явдошина, Йоцула, Зихівська, Білас, Крохмальна, Ференчак, Глуханик, Савчин, С. Окрепкий, Матусевич, Горбаҷ, А. Звалінський, В. Ткач, Д. Чорнюк, Т. Гагтін, П. Кицко; по 30 ц.: пані Кубаш, П. Собуцький, Д. Чикало; по 25 ц.: пані: Павлацька, Павловська, Довгань, Добрівська, Темнацька, Мизьомик, Жидович, Дончак, Окрепка, Собуцька, Чайківська, Маненька, п. Лавін, Заяць, Бояк, Ковальчук, Гасьонин, Бичовницький, Перешлян, П. Earned, М. Юзежек, Білецький, М. Росол, М. Гиськів, С. Качра, В. Собуцький, С. Воробець, П. Яцентій, М. Беркій, С. Герий, Ю. Зибик, М. Соколівський, Лабай, М. Герий, П. Вахенона, А. Іваньский, Н. Н., Бучак і Отаман; дрібними датками $1.10. Разом $29.25.

Збірка на студентів при панахиді в укр. православній церкві $5.20.

Разом з ініціятиви української православної церкви в Нюарку, Н. Дж., зібрано $57.40.

От маємо маленьку горсточку людей і маємо важкі часи, а всетаки зібрано від них $57.40. А зібрано тому, що ті, що жертвували, знали, що от-се дає „нарід — собі"!

Ми платили й мусіли платити грубі податки чужим царям-катам, то чомуж самі собі з переконання й обовязку не можемо платити й утворити каси-скарбниці для своєрідного державного життя, хоч би й на іміграції? Час нам піднятись на власні могучі сили й могти визволитися з кайдан-недолі нашій страдниці, Рідній Землі!

Не робім роздорів, сварні, а тихо, спокійно сходімся, радьмо, концентруймось на загальному обовязку — „Свою Україну любіть".

Збірку переслано до Обєднання з призначенням висилки на згадані вище цілі.

о. В. Горохівський.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписана, складаю щиру подяку головним урядникам У. Н. Союза за скоре виплачення посмертного по моїм чоловіку Іванови Триндею. Бажаю У. Н. Союзови якнайкращих успіхів. Також дякую місцевим урядникам і всім членам відділу 367 за їх труд і численну участь у похороні, котрий відбувся 26. вересня ц. р.

Марія Триндей, вдова і діти.

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

(92)



На хвилю сторожі Ольги немовби про неї забули. Коло хати не було нікого, навіть щоб їй принести їсти. Вона могла чути, що вони були на другому кінці села, де вони сміялися й кричали, і вона знала, що вони певно забавлялися своїм пивом і їжею.

Бути бранкою в селі тубильців, в серці недослідженої околиці центральної Африки, і то білій жінці, — серед банди пяних варварів! Сама ця думка застрашувала її. „Відваги!" — говорила вона собі.

„Ти втекла зі страшніших обставин, ніж ця", говорила вона собі. Запала темнота і тиша, і ще ніхто не приходив. Вона дивувалася, чи не пітиб їй шукати Нарати, жінки Усанґи, котра з них усіх ще була найменше жорстокою для Ольги. Обережно вона вийшла з хати.

Вона знайшла дорогу до місця забави. Вона бачила, як вони виконували ріжні предивні танки, їдячи жадно й запиваючися до безтями. Лиш Усанґа був напів тверезий, ждучи тільки хвилі, коли він зможе піти до хати бранки.